

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Varhaiskasvatuksesta koulutiele

Eira Suhonen
10.9.2007

Erityispedagogiikka
Käyttäytymistieteellinen tiedekunta

Lainsäädäntö

- lasten päivähoitolaki 1973
 - asetuksessa määritellään mm. erityistuen tarpeessa olevien lasten etusijasta päivähoitoon (nyk. kaikilla oikeus)
 - kuntoutussuunnitelman laadinnasta yhteistyössä lapsen vanhempien ja tarpeen mukaan kunnan muun sosiaalihuollon, terveydenhuollon sekä koulutoimen kanssa
 - 1.1.1996 lähtien lasten subjektiivinen oikeus päivähoitoon
- perusopetuslaki 628/1998
 - esiopetuksen järjestäminen pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluville ja
 - vuotta myöhemmin perusopetuksensa aloittaville
 - vuodesta 2001 kunnille velvollisuus järjestää maksutonta esiopetusta kaikille esiopetusikäisille

Integraation/inklusion tavoite päivähoidossa

- STM 2002

"kaikilla lapsilla on oikeus tulla hyväksytyksi ja erityiskasvatus toteutetaan mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä"
- laki määrittelee yleisesti erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen 'oikeudet'
- kunnat päättävät itsenäisesti miten erityispäivähoito käytännössä järjestetään (Pihlaja 1998, Heinämäki 2004)
- varhaiskasvatuksen teoreettinen viitekehys hyvä pohja inklusiolle

■ Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (STM:n julkaisuja 2002:9)

linjausten mukaiset suositukset:

- erityistuki pyritään järjestämään tavallisten kasvatuspalvelujen yhteydessä
- tukitoimia tarkastellaan kokonaisuutena, valinta perustuu lapsen ja perheen tarpeisiin suunnittelussa huomioitava päivähoiton ennaltaehkäisevä perustyö
- tärkeää päivähoidossa turvalliset ihmissuhteet, hyvä vuorovaikutus, turvallisten kiintymyssuhteiden muodostumin ja säilyminen varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet (2003, Stakes)
 - kasvatus- kuntoutus- ja esiopetussuunnitelman yhteensovittaminen

■ keitä me olemme ja mitä me teemme?

- erityisopettajia, erityislastentarhanopettajia, varhaisvuosien erityisopettajia?
 - varhaisvuosien erityiskasvatus (Tauriainen 2000)
 - kuntouttava varhaiskasvatus (varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999)
 - erityistä tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatus (STM 2000)
 - varhaiserityiskasvatus (mm. Määttä, Lumelahti 1996, Pihlaja 2003)

Erityispäivähoidon järjestäminen

- erityisryhmät
 - yleensä 8 lapsen ryhmiä
 - erityislastentarhanopettaja (elto), lastentarhanopettaja (lto), lastenhoitaja (lh) ja erityisavustaja
- integroidut erityisryhmät
 - 12 lasta, joista 5:llä erityisen tuen tarve
 - henkilöstö rakenne sama kuin erityisryhmissä
- kiertävän erityislastentarhanopettajan (kelto) konsultaatio- ja ohjauspalvelut
- relto-toiminta (resurssi erityislastentarhanopettaja)
 - tavallisissa päiväkodeissa, joissa vähintään 5 erityislasta

- suurin osa erityistä tukea tarvitsevista lapsista integroituna tavallisiin ryhmiin päiväkodissa
- pieni osa perhepäivähoidossa
- erityistapauksissa kotihoito
- tukimuodot (resurssoinnin näkökulmasta);
 - ryhmän pienennys tai avustaja
 - kelton tai muun erityislastentarhanopettajan konsultaatiot
 - korotettu hoitotuki mahdollista perhepäivähoidossa

Varhaiskasvatuksen lähtökohtia

- yhteiskunnallinen ja kulttuurinen lähtökohta
 - mikä on hyväksi lapselle
- kasvatusfilosofinen lähtökohta
 - millainen käsitys meillä on varhaisesta kasvusta ja sitä tukevasta toiminnasta
- kehityspsykologinen lähtökohta
 - varhaisvuosien kehitystä koskeva tietämys ja siihen liittyvät tulkinnot
- opetussuunnitelmallinen ja didaktinen lähtökohta
 - tavoitteet, sisällöt ja menetelmät
 - arjen pedagogiikka, yhteinen suunnittelu, sitoutuminen ja arviointi välttämätöntä

Erityiskasvatus osana varhaiskasvatusta

- perustuu **varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan**, jossa yhdistyy hoito ja opetus (educare)
 - sosio-konstruktivinen oppimiskäsitys
 - oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa
 - oppimisprosessi on osa lapsen elämää (ei valmistautumista johonkin)
- lapsilähtöiseen kasvatukseen suunnitteluun
 - miten saada lapsen intressit näkyviksi
- vertaissuhteiden merkitys vahva

■ kasvattajan rooli

- havainnoida lasten toimintaa, analysoida sitä ja luoda sen pohjalta uusia oppimiskokemuksia Katz & Goffin (1990) varhaisvuosien opettajan roolit;
 - laaja-alainen, vastaa lapsen kaikkiin tarpeisiin
 - toimiminen lähikehityksen vyöhykkeellä (ZPD)
 - pieni lapsi on hyvin haavoittuvainen
 - lapsen sosiaalistuminen alkaa voimakkaana päivähoiton alkaessa
 - suhteet vanhempiin, rinnalla kasvattajat
 - eettiset kysymykset, lapsen haavoittuminen ja integroituminen
 - eheytetty opetussuunnitelma

■ erityispedagogiikka varhaiskasvatuksessa

- näkyy erityisopetuksena (pedagogisina käytäntöinä)
- mm. erilaisia toimintamalleja (esim. kuvin tuettu leikki, tukiviittomat)
- interventioita (esim. kielellisen tiet. tai motoriikan harjoittamisen –ohjelmat)
- pienten lasten kohdalla toiminnot tapahtuvat usein yhdessä muiden lasten kanssa
- opettajalla riittävä tietämys lapsen normaalista ja poikkeavasta kehityksestä
- kyky havainnoida lapsen käyttäytymisenpiirteitä ja puuttua poikkeavaan käyttäytymiseen
- hoidon ja opetuksen suunnittelu niin, että erityislapsi voi osallistua arkitoihintoihin ja leikkeihin yms.

■ sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen

- Saksassa 1940-luvulla syntynyt käsite (Mager, Diesterwegin)
- sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman kohtaaminen
- inhimillisyyden, henkisten arvojen ja yhteisöllisyyden edistäminen yhteiskuntaelämässä
- ensisijaisesti pedagogisin keinoin tapahtuvaa sosiaalisten ongelmien lievittämiseen tähtäävää työtä ja toimintajärjestelmää
 - voimaantuminen
- olennaista yksilön ja yhteisön välinen diskurssi
- onko oma tieteenalue vai osa-alue yleistä pedagogiikkaa?

Kuntoutussuunnitelma

- lakisääteinen
- lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi
 - kirjataan kuvaus lapsesta ja päivähoidossa tarvittavat toimenpiteet
 - edistää lapsen sosiaalista ja fyysistä integraatiota
- tehdään yhteistyössä vanhempien ja asiantuntijoiden kanssa
 - yhteinen käsitys lapsesta, yhteiset tavoitteet ja yhdessä sovitut menettelytavat
- suunnitelma on päivähoitoa varten
- työntekijän apuväline
- esiopetuksessa integroidaan lapsen esiopetussuunnitelmaan

mitä suunnitelma sisältää ja keiden kanssa se tehdään?

- lapsen henkilötiedot
- kuvaus lapsesta, lapsen vahvuudet ja kehitettävät toiminnot
- tavoitteet ja menettelytavat
- yhteiset periaatteet toiminnassa
- seuranta ja arviointi
- yhteistyökumppanit
- jatkosuunnitelma
- osallistujat
 - ryhmän henkilökunta
 - vanhemmat, sukulainen?
 - lasta tutkinut taho ja terapeutit
 - kelto?

kasvatuksellinen kuntoutus

- kasvatuksellinen kuntoutus lähtee edelleen hyvin lääketieteellisestä viryksestä
- varhaiskasvatus- ja kuntoutusjärjestelmät toimivat melko erillisinä
- kuntoutus perustuu ammatti-ihmisten arvioiteihin
- tehostettu ja selvemmin kehitykseen vaikuttava opetus – interventio
- päivähoidossa käytetään molempia käsitteitä, kuntoutus ja interventio
- hyvin suunniteltu hoito ja opetus on myös kasvatuksellista kuntoutusta kun siihen liitetään arviointi

Siirtyminen koulutiele

- **siirtymävaiheessa toimivat moniammatilliset tiimit;**
 - vanhempien näkökulma
 - psyykkinen tuki
 - mm. kuunteleminen, vanhempien asiantuntijuus
 - opettajien näkökulma
 - tiedon siirtäminen lapsen tavasta toimia
 - erityisesti kommunikointi ja rutiinit
 - muiden asiantuntijoiden näkökulma
 - lapsen arviointi

Moniammatillisuus käsitteenä

- Eri ammattiryhmien asiantuntija yhteistyö – moniammatillinen tiimi työskentely
- Pelkkä tiimin jäsenten erityisosaaminen ei ole moniammatillisuutta
- Saadaan tietoa jota, ei saisi ilman jonkin jäsenen osallistumisesta tiimiin
- Moniammatillisuus on roolien vaihtoa tiimissä, asiantuntijuusvaihtoa
- Tavoite on että jokainen tiimin jäsen pystyy toteuttamaan yhdessä suunnitellut palvelut

Moniammatillinen tiimi

- Jakaa asiantuntijuutta ja vaihtaa rooleja
- Asiantuntija pystyy irrottautumaan omasta roolistaan ja osaa antaa tietoja ja taitoja omalta alaltaan tiimin muille jäsenille
- Tiimin jäsenillä tulee olla realistinen kuva siitä mitä muut jäsenet osaavat ja tekevät

Aloittaminen

- **lapsen näkökulma**
- emotionaalinen hyvinvointi;
 - representaatiot aiempiin siirtymiin
 - liittyminen
 - mahdollisuus tasavertaiseen osallistumiseen
 - onnistumisen ja osaamisen kokemukset
- tutustuminen lapsen aikaisempaan kommunikaatiomuotoon
- aloittaminen lapselle tutuista asioista